του Βαγγέλη Στεργιόπουλου

ΜΝΗΜΕΙΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ

Επί είκοσι και πλέον αιώνες η Θεσσαλονίκη αποτέλεσε καταφύγιο των διωκόμενων Εβραίων της Ευρώπης, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί εκεί μια μεγάλη εβραϊκή κοινότητα, από τις σημαντικότερες ανά την υφήλιο

Εικάζεται ότι οι πρώτοι Εβραίοι εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη περί το 140 π.Χ., προελθόντες από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

Τα μέλη της αρχαίας εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, οι αποκαλούμενοι Ρωμανιώτες, είχαν υιοθετήσει την ελληνική γλώσσα διατηρώντας παράλληλα αρκετά στοιχεία εβραϊκής ή αραμαϊκής προέλευσης, καθώς και την εβραϊκή γραφή.

Κατά τη διάρκεια των Ρωμαϊκών Χρόνων οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης απέλαυαν ενός καθεστώτος αυτονομίας, το οποίο επιχείρησαν να ανατρέψουν μέχρις ενός βαθμού ορισμένοι βυζαντινοί αυτοκράτορες, επιβάλλοντας ειδική φορολογία ή και περιοριστικά μέτρα στην άσκηση της εβραϊκής λατρείας.

Το 14ο και το 15ο αιώνα εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη Εβραίοι Ασκεναζίμ, που προέρχονταν από την Ουγγαρία και τη Γερμανία, καθώς και Εβραίοι από την Προβηγκία, την Ιταλία και τη Σικελία.

Καθοριστικό γεγονός για τις τύχες της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, αλλά και ολόκληρης της πόλης υπήρξε η εγκατάσταση περίπου 20.000 εξόριστων Ισπανοεβραίων, των αποκαλούμενων Σεφαραδίμ, που έλαβε χώρα το 1492.

Η άφιξη τους σηματοδότησε τη σταδιακή μετατροπή της ερημωμένης μετά την άλωσή της από τους Τούρκους πολιτείας σε σπουδαίο οικονομικό και πνευματικό κέντρο με πανευρωπαϊκή φήμη.

Phoca PDF

Λίγα μόλις χρόνια αργότερα στη Θεσσαλονίκη εγκαταστάθηκαν και Εβραίοι της Πορτογαλίας, ενώ νέα κύματα εβραίων προσφύγων από την Προβηγκία, την Πολωνία, την Ιταλία, την Ουγγαρία και τη Βόρεια Αφρική ακολούθησαν το 16ο και στις αρχές του 17ου αιώνα.

Επίκεντρο καθεμιάς από τις ανεξάρτητες εβραϊκές κοινότητες που δημιουργήθηκαν στη Θεσσαλονίκη ήταν η συναγωγή.

Οι εβραίοι μετανάστες απασχολούνταν ως επί το πλείστον με βιοτεχνικές δραστηριότητες, προπάντων δε με την υφαντουργία.

Περί το 1680 οι μικρές ανεξάρτητες εβραϊκές κοινότητες της Θεσσαλονίκης ενοποιήθηκαν σε έναν και μόνο οργανισμό, που διοικούνταν από τριανδρία ραβίνων και επταμελές συμβούλιο λαϊκών.

Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης κατάφερε σταδιακά να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην εμπορική και οικονομική ζωή της πόλης.

Στα τέλη του 19ου αιώνα οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης ξεπερνούσαν τις 70.000 και αποτελούσαν το μισό πληθυσμό της πόλης.

Η μεγάλη πυρκαγιά του 1917 επέφερε συντριπτικό πλήγμα στην εβραϊκή κοινότητα της πόλης, καθώς έμειναν άστεγοι δεκάδες χιλιάδες Εβραίοι, ενώ καταστράφηκαν δεκάδες συναγωγές, σχολές και φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Πολλοί Εβραίοι μετανάστευσαν στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου.

Στον πόλεμο των ετών 1940-1941 οι Εβραίοι εκτέλεσαν το καθήκον τους απέναντι στην πατρίδα, στελεχώνοντας τις τάξεις των ενόπλων δυνάμεων και πολεμώντας με αυταπάρνηση.

Phoca PDF

Η υποδούλωση της Ελλάδας στις δυνάμεις του Άξονα σήμανε την αρχή του τέλους για την εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης.

Αφού προηγήθηκαν φυλακίσεις, ταπεινώσεις, καταστροφές και λεηλασίες, οι ναζί κατακτητές έθεσαν σε εφαρμογή το σχέδιο οριστικού ξεκληρίσματος των Εβραίων της Θεσσαλονίκης.

Με διαδοχικά σιδηροδρομικά δρομολόγια μετέφεραν εντός λίγων εβδομάδων τους θεσσαλονικείς Εβραίους στα στρατόπεδα εξόντωσης Άουσβιτς και Μπιρκενάου.

Από ένα σύνολο 46.091 Εβραίων που μεταφέρθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, επέστρεψαν στη Θεσσαλονίκη μόνο 1.950.

Η θεματικού χαρακτήρα «Εβραϊκή διαδρομή» που προτείνει ο Οργανισμός Τουρισμού Θεσσαλονίκης δίνει στους ταξιδιώτες την ευκαιρία να γνωρίσουν μνημεία άρρηκτα δεμένα με την ιστορική διαδρομή και την καθημερινή ζωή της πόλης.

ΠΗΓΗ: Ιστοσελίδα in.gr, 4.10.2020

*Οι φωτογραφίες που περιλαμβάνονται στο παρόν άρθρο προέρχονται στο σύνολό τους από το διαδικτυακό τόπο του Οργανισμού Τουρισμού Θεσσαλονίκης (thessaloniki.travel).

Phoca PDF